
КЛОЧКОВА Т.І.,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов,
Сумський національний
аграрний університет,
м. Суми, Україна

КОБЖЕВ О.М.,

кандидат філологічних наук,
доцент, завідувач кафедри
іноземних мов,
Сумський національний,
аграрний університет,
м. Суми, Україна

СУТНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ОСВІТНЮ ДІЯЛЬНІСТЬ ВИЩОГО НАЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті визначено сутність поняття «інновації» у контексті здійснення освітньої діяльності та сутність реалізації інноваційного процесу у межах діяльності вищого навчального закладу. Охарактеризовано антиінноваційні бар'єри, що заважають ефективному впровадженню інновацій на сучасному етапі, а саме: перешкоди з боку професорсько-викладацького складу, перешкоди, пов'язані з системою та університетом. З'ясовано принципи організації процесу впровадження інновацій в освітню діяльність. Визначено та схарактеризовано фактори, що впливають на успішність впровадження інновацій у навчальний процес сучасного вищого навчального закладу.

Ключові слова: система вищої освіти, освітня діяльність, вищий навчальний заклад, інновації, інноваційний процес, інноваційна діяльність.

В статье определена сущность понятия «инновации» в контексте осуществления образовательной деятельности и сущность инновационного процесса в рамках деятельности высшего учебного заведения. Охарактеризованы антиинновационные барьеры, которые препятствуют эффективному внедрению инноваций на современном этапе, а именно: препятствия со стороны профессорско-преподавательского состава, препятствия,

связанные с системой и университетом. Выявлены принципы организации процесса внедрения инноваций в образовательную деятельность. Определены и охарактеризованы факторы, влияющие на успешность внедрения инноваций в учебный процесс современного высшего учебного заведения.

Ключевые слова: система высшего образования, образовательная деятельность, высшее учебное заведение, инновации, инновационный процесс, инновационная деятельность.

The article focuses on the definition of innovations in educational activities context and determines innovations as proposals for qualitative change in pedagogical materials, approaches, and values that are perceived as new by individuals who comprise a formal education system. It has been revealed the essence of the innovation process which is introduced in the activities of higher education institution. The authors characterize the antiinnovative barriers which impede the effective implementation of innovations at the present stage. These main barriers facing innovations are grouped into three categories: faculty-related (lack of academic staff understanding of the innovations; innovations which are in no line with faculty staff's values and beliefs; negative attitude triggered by the additional workload), system-related (poor communication and lack of trust between change agents and innovation champions; lack of appropriate resources to support innovations; insufficient professional development and support for academics; failure to fill up the gap between rhetoric and reality; scepticism caused by previous failed attempts at innovation) and university-related (lack of support for innovations; lack of support from senior management; inadequate university-based resources; student difficulties in adapting to innovations implemented by academic staff). The principles of the organisation of the innovation implementation process in educational activities are clarified. The article provides for the identification and description of the factors influencing the successful implementation of innovations in educational process of modern higher educational institution, such as motivation, communication, commitment, realistic and proper evaluation, institutionalisation.

Key words: the system of higher education, educational activities, higher education, innovation, innovative process, innovative activity

Постановка проблеми. Інтеграція вітчизняної системи вищої освіти до європейського і світового освітнього простору в умовах радикальних політичних, соціальних та економічних змін, розвиток викладацької мобільності як складової інтернаціоналізації вищої освіти і повсюдне впровадження інноваційних технологій призвели до гострої потреби у підвищенні якості сучасної системи вищої освіти на рівні європейських стандартів, яке вбачається можливим виключно за умови впровадження інновацій в освітній процес.

Управління інноваціями є складним процесом, що передбачає аналіз і оцінку інновацій, які впроваджуються в освітній процес, створення належних умов та інфраструктури для їх успішної розробки і реалізації в межах вищого навчального закладу. Впровадження інновацій у систему вищої освіти здійснюється з метою розширення можливостей вищої освіти, внесення змін для пристосування до потреб студентів та інших споживачів освітніх послуг, збереження міжнародних переваг у галузі наукових досліджень, запровадження концептуально нових підходів до навчання, викладання та забезпечення гарантії якості, а також значного поліпшення економічної ефективності.

Практична реалізація інноваційного процесу передбачає збільшення загальних витрат на проведення нау-

кових досліджень, заохочення інноваційного професорсько-викладацького складу та підтримку інноваційних ініціатив; збільшення інвестицій в інноваційні проекти; впровадження системи нових стимулів ініціативному персоналу, який здатний генерувати нові ідеї; виявлення і підтримку креативних співробітників, співпрацю з іншими університетами та бізнесовими структурами в цілях пошуку інноваційних ідей та запровадження на їх основі нововведень.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Освітні інновації розглядаються у дослідженнях таких вчених як Л. Ващенко, І. Галиця, В. Глазичова, І. Дичківська, В. Захарченко, В. Захожай, Т. Кушнір, Л. Потлиціна. Науковцем Г. Сиротенко визначено інновації як основу змін освітньої практики та запропоновано теоретичний і практичний досвід здійснення інноваційної діяльності у навчальному закладі. У наукових розвідках Л. Ширяєва та Н. Захарченко у рамках формування інноваційних підходів в освітній діяльності подані пропозиції щодо вдосконалення освітньої діяльності вітчизняних вишів з урахуванням вимог Болонського процесу та на основі інноваційних технологій. Теоретичні основи інноваційної педагогічної діяльності висвітлено в наукових розвідках Д. Алфімова, І. Беха, Г. Васяновича, А. Вірковського, О. Дубасенюк, В. Сластьоніна та інших.

Незважаючи на численні дослідження у галузі інноваційного розвитку освіти, на сучасному етапі у вітчизняній педагогічній науці недостатньо дослідженими залишаються характер та сутність підходу до впровадження інновацій в освітню діяльність сучасного вищого навчального закладу, а також суперечності та перешкоди, що виникають під час реалізації інноваційного процесу.

Мета статті – визначити сутність реалізації інноваційного процесу у межах здійснення освітньої діяльності сучасного вишу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження в освітню діяльність сучасного вищого навчального закладу інновацій, що відповідають сучасним вимогам і відкривають нові можливості, охоплює широкий спектр різних напрямів – від форм і методів контролю навчальних досягнень студентів, вдосконалення процесу підготовки викладачів, використання інноваційних методик викладання, в тому числі тих, що застосовуються на основі інформаційних технологій, методів підвищення мотивації і ефективності діяльності професорсько-викладацького складу навчального закладу, до способів залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел для підвищення якості освіти.

У контексті здійснення освітньої діяльності університету інновації визначаються як пропозиції щодо внесення якісних змін у навчальні матеріали, підходи до навчання і педагогічні цінності, що сприймаються суб'єктами системи формальної освіти як нові [3, с. 231].

Успіх здійснення будь-якої інноваційної діяльності повинен оцінюватися по тому, наскільки збільшився рівень успішності та якості знань студентів, порівнянно з їх рівнем до впро-

вадження інновацій [4]. Але на сучасному етапі функціонування вищого начального закладу існують певні перешкоди, що заважають ефективному здійсненню інноваційної діяльності. Такі антиінноваційні бар'єри можуть бути згруповані в три категорії:

- *Перешкоди з боку професорсько-викладацького складу:* відсутність або недостатнє розуміння й усвідомлення сутності інновацій; недостатній рівень готовності персоналу до перетворювальної діяльності; впровадження змін, що йде у розріз із цінностями та переконаннями викладачів; негативне ставлення, спричинене додатковим обсягом роботи.
- *Перешкоди, пов'язані з системою:* недостатній обмін інформацією, низький рівень взаємодії і відсутність взаємної довіри між агентами змін і персоналом, що впроваджує інновації; фокусування на особливостях інновацій, а не на процесі їх реалізації; відсутність відповідних ресурсів та інфраструктури для підтримки інноваційної діяльності; недостатній розвиток професійних компетенцій та недостатня підтримка професорсько-викладацького складу; нездатність подолати розрив між риторикою і реальністю; скептицизм, породжений попередніми невдалими спробами впровадження інновацій; нездатність привести педагогічні інновації у відповідність з вимогами кваліфікаційних іспитів.
- *Перешкоди, пов'язані з університетом:* відсутність внутрішнього середовища, сприятливого для створення та реалізації інновацій; відсутність підтримки та розуміння з боку керівництва

начального закладу; недостатня кількість внутрішніх ресурсів; труднощі процесу адаптації студентів до інновацій, що впроваджуються викладачами вищої тощо[1].

Аналіз наукових джерел, присвячених застосуванню інноваційного підходу до здійснення освітньої діяльності, дозволив з'ясувати принципи організації процесу впровадження інновацій, а саме:

- *практична цінність*: чи доцільна реалізація інноваційного проекту та чи забезпечує така реалізація досягнення певної інноваційної мети;
- *здійсненість або можливість практичної реалізації*: чи можуть інновації бути реалізовані в межах навчального закладу;
- *економічність та раціональність*: чи прийнятними є витрати на впровадження інновацій та яка ціна можливих альтернативних способів організації навчальної діяльності;
- *можливість прийняття*: чи можуть інновації бути прийнятими різними учасниками навчального процесу та зацікавленими сторонами;
- *можливість вимірювання* : чи можуть бути оцінені результати та наслідки впровадження інновацій;
- *вартість альтернативних можливостей*: порівняння результатів впровадження інновацій з іншими можливими діями;
- *довгочасність*: чи можуть інновації бути впроваджені повторно без залучення додаткових ресурсів, чи можуть інновації бути реалізовані за звичайних обставин;
- *керованість*: чи може впровадження інновацій здійснюва-

тися з використанням наявних управлінських ресурсів;

- *вплив* : чи може впровадження інновацій мати вплив на ефективність здійснення педагогічної діяльності [1].

Доцільним, на нашу думку, є визначення факторів, які впливають на успішність впровадження інновацій у навчальний процес, а саме:

- *Мотивація*: реалізація будь-якого інноваційного проекту не може бути успішною без мотивації потенційних зацікавлених сторін. Більшість теорій мотивації сфокусована на почутті власного достоїнства та гідності, самоповаги і реальної оцінки можливостей та інтересів учасників інноваційного процесу, забезпечення процесу мотивування (спонукання) персоналу до дієвості, спрямованої на досягнення особистих цілей у процесі досягнення інноваційних цілей навчального закладу. Так звані теорії «очікуваної цінності», на яких основані теорії мотивації, припускають, що мотивація при виконанні різних завдань є продуктом двох основних факторів: очікування особистістю успішного результату в процесі виконання поставленого завдання і значення, яке надає особистість досягненню успіху при виконанні такого завдання. Згідно з вищезазначеними теоріями, вищим пріоритетом учасника інноваційного процесу є необхідність самоприйняття та потреби самовираження; теорія самовизначення, а також парадигма внутрішньої та зовнішньої мотивації, припускають, що ініціювання та автономія у прийнятті рішень відносно

інноваційних ідей є необхідною передумовою інноваційної поведінки особистості [2].

- *Взаємодія та інформаційний обмін:* успішне впровадження інновацій вимагає належного інформаційного обміну та взаємодії між учасниками інноваційного процесу як на етапі продукування інноваційних ідей, так і на етапі впровадження інноваційних проектів. Впровадження інновацій є складним на початковому етапі, коли теоретичні напрацювання з обраної теми повинні бути втілені на практиці. Відсутність необхідної інформації щодо теоретичних та практичних засад реалізації інноваційної діяльності розглядається як головна причина невдач інноваційних проектів.
- *Прагнення до інновацій та прихильність ідеї інноваційного розвитку:* можливості залучення професорсько-викладацького складу до процесу планування інновацій, надання керівництвом університету чіткої та ясної інноваційної концепції, неодноразове демонстрування прихильності інноваційної стратегії розвитку з боку керівництва та персоналу навчального закладу, розвиток ініціативи всіх учасників інноваційної діяльності в організації, підтримання інноваційних ініціатив, надання професорсько-викладацькому складу та іншим співробітникам значної автономії та свободи у визначенні процедур та умов виконання інноваційних завдань, здійснення пошуку інноваційного персоналу, а також підтримка та стимулювати його до генерації нових ідей, надання співробітникам

компенсації за витрачені зусилля та додатковий час, прийняття чітких стандартів та надання чітких вимог щодо реалізації інноваційного процесу.

- *Належне оцінювання:* оцінювання повинно бути невід'ємною частиною будь-якого інноваційного проекту, а також частиною початкового планування. Важливо визначити цілі проведення оцінки, тобто чи має бути здійснена оцінка ймовірності успішності проекту до його реалізації та оцінка результатів після його завершення, яка стане основою для прийняття рішень відносно доцільності подальшого впровадження інновацій, чи це має бути процесно-орієнтований підхід до оцінювання і контролю за успішністю здійснення інноваційної діяльності протягом усього життєвого циклу;
- *Інституціоналізація:* заключним етапом реалізації інноваційного процесу є інституціоналізація, коли інноваційна ідея стає частиною звичайної практики. В контексті викладацької діяльності інституціоналізація може відбуватися на різних рівнях:
 - зміни до навчальних програм, навчальних планів, навчально-методичних матеріалів;
 - зміни у методиці викладання: нові підходи до навчання, застосування інноваційних методів та технологій викладання у вищій школі;
 - організаційні зміни та зміни до матеріально-технічного забезпечення: складання нового розкладу, календарних планів, реорганізації місць, де відбувається процес на-

вчання, використання нових ресурсів;

- зміни в переконаннях і принципах: глибинні зміни освітньої парадигми [2].

Висновки. В умовах глобалізації та європейської інтеграції підтримка конкурентного статусу вищого навчального закладу на ринку освітніх послуг зумовлює необхідність у запровадженні інноваційного підходу до надання освітніх послуг. Але на сучасному етапі функціонування вітчизняного вишу виникають певні перешкоди, що заважають ефективному здійсненню інноваційної діяльності: перешкоди з боку професорсько-викладацького складу (відсутність або недостатнє розуміння й усвідомлення сутності інновацій; недостатній рівень готовності персоналу до перетворювальної діяльності; впровадження змін, що йде у розріз з цінностями та переконаннями викладачів; негативне ставлення, спричинене додатковим обсягом роботи), перешкоди, пов'язані з системою (недостатній обмін інформацією, низький рівень взаємодії і відсутність взаємної довіри між агентами змін і персоналом, що впроваджує ін-

новації; відсутність відповідних ресурсів та інфраструктури для підтримки інноваційної діяльності; недостатній розвиток професійних компетенцій та недостатня підтримка професорсько-викладацького складу тощо) та перешкоди, пов'язані з університетом (відсутність внутрішнього середовища, сприятливого для створення та реалізації інновацій; відсутність підтримки та розуміння з боку керівництва начального закладу; недостатня кількість внутрішніх ресурсів; труднощі процесу адаптації студентів до інновацій, що впроваджуються викладачами вишу тощо). Серед факторів, які впливають на успішність впровадження інновацій у навчальний процес, є мотивація, взаємодія та належний обмін інформацією, прагнення до інновацій та прихильність ідеї інноваційного розвитку, належне оцінювання, інституалізація.

Проведене дослідження не вичерпує зазначену проблему. Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні особливостей інноваційних підходів до викладання іноземної мови у сучасному аграрному університеті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Carless D. *Innovation in Language Teaching and Learning*. URL:https://web.edu.hku.hk/acadstaff/412/2013_Innovation-in-language-teaching-and-learning.pdf.
2. Heyworth F. *The organisation of innovation in language education. A set of case studies*. European Centre for Modern Language. Council of Europe Publishing: Strasbourg Cedex, 2003. – 156 p.
3. Markee N. *The Diffusion of Innovation in Language Teaching*. *Annual Review of Applied Linguistics*, USA. 1993. No. 13. – Pp. 229-243.
4. Van den Branden K.. *Diffusion and implementation of innovations*. In M. Long & C. Doughty (Eds.), *The handbook of language teaching*. Malden, MA: WileyBlackwell, 2009. – Pp. 659-72.

Klochko Tetiana

PhD in Pedagogy, Sumy National Agrarian University, Associate Professor of the Department of Foreign Language, Sumy, Ukraine

Kobzhev Oleksandr

PhD in Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Foreign Languages, Sumy National Agrarian University, Sumy, Ukraine

E-mail: taniaklochko@ukr.net

THE ESSENCE OF INNOVATION IMPLEMENTATION

IN THE EDUCATIONAL ACTIVITIES OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION